

NIEUWSBRIEF

Werkgroep Avifauna Drenthe

Jaargang 36 nr 1

Van het Bestuur

Beste allen,

Wat een nat najaar en natte winter hebben we gehad. Op zich heilzaam voor de grondwaterstand. Maar het belemmerde enigszins het kijken naar en tellen van vogels. Het klimaat verandert.

Maar er verandert wel meer. De tien punten die ik tel bij de januari-telling : Hijken, Oranje en omstreken, daarvan is bijna geen punt hetzelfde gebleven. Meestal is dat het resultaat van oprukkende boerenbebouwing. Op een drietal punten zijn grote schuren c.q. een mestopslag/zandopslag verzezen, op een ander stuk landbouwgrond worden nu al jaren bollen en of pioenrozen geteeld. Terwijl in het Sterrenbos twee vlaktellingen niet mogelijk zijn vanwege afgesloten weg (dennenscheerder en dus gevaar door omvallende bomen voor wandelaars) of een overwoekerd pad.

Zo verandert er dus veel. Wat ook verandert is dat ik in februari mijn laatste bestuursvergadering heb meegemaakt. En dat dit mijn laatste bijdrage aan het opstellen van de WAD Nieuwsbrief is. Ik heb het bij elkaar zo'n 10 jaar met veel plezier gedaan, maar het lijkt mij goed dat een ander het stokje gaat overnemen. Ik wil graag een ieder bedanken die door de jaren heen mooie en lezenswaardige bijdragen heeft geleverd. Want zonder die bijdragen is er geen WAD Nieuws. En verder een ieder die WAD Nieuws met plezier heeft gelezen.

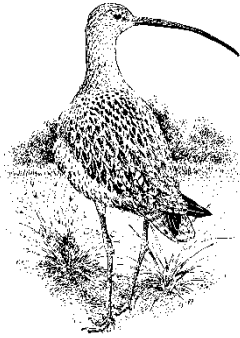
Na de oproep in het vorige nummer wordt het WAD-bestuur waarschijnlijk aangevuld met twee nieuwe leden.

In de tweede helft van september wordt weer een Drentse Vogelaarsdag georganiseerd. De Drentse Vogelaarsdag gaat plaatsvinden in het Drentse Aa gebied. Nadere informatie, zoals preciese datum, programma en lokatie, volgt zo spoedig mogelijk.

In dit WAD Nieuws het verslag van de januaritelling van dit jaar van de hand van Sjoerd Boonstra en Zeldzame broedvogels en kolonievogels in Drenthe in 2023 door Arend J. van Dijk & Bert Dijkstra.

INHOUD

Verslag januaritelling 2024	pag. 3
Zeldzame broedvogels en kolonievogels in Drenthe 2023	pag. 9
Colophon	pag.20

Colofon

De WAD-Nieuwsbrief is een uitgave van de Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe en wordt gratis toegezonden aan alle donateurs van de WAD en aan alle medewerkers van projecten van de WAD en SOVON in Drenthe.

Voor toezending buiten de hierboven vermelde doelgroep kan een verzoek worden gedaan aan het bestuur van de WAD:

De Nieuwsbrief dient tevens als informatiebulletin voor de districtscoördinator en vertegenwoordigers van de ledenraad van SOVON voor Drenthe. De Stichting WAD fungeert als districtsraad voor de vereniging SOVON. De Nieuwsbrief verschijnt twee à drie keer per jaar, afhankelijk van de kopij.

REDACTIE EN VORMGEVING

Joop Kramer

Oosteinde 13

9415PA Hijken

jmnr.hijken@ziggo.nl

WAD OP HET INTERNET

Op www.avifaunadrenthe.nl kunt u de website van de Werkgroep Avifauna Drenthe vinden. Daar kunt u deze, maar ook alle voorgaande Nieuwsbrieven lezen en eventueel downloaden in pdf-formaat.

INSTUREN KOPIJ

Voor de kopij voor de Nieuwsbrief volgt binnenkort een nieuw redactieadres.

Onze voorkeur gaat uit naar aanlevering in digitale vorm, liefst via e-mail in Word- of platte tekstbestand. Lettertype Arial 10 pts.

Grafieken en/of tekeningen bij voorkeur in JPEG- of GIF-formaat en liever niet in BMP. Afbeeldingen kunnen ook in het document worden verwerkt, maar mogen ook los worden verstuurd.

WIJZIGINGEN E-MAIL-ADRES

Wijzigingen van het adres en van het e-mailadres in verband met toezending WAD-Nieuws graag doorgeven aan Eelke Schoppers: eelke.schoppers@gmail.com.

JAARPLANNING 2024

Maart	1	Sluitingsdatum kopij
	15	Nieuwsbrief
April:		Bestuursvergadering
eind		Nieuwsbrief 1
Juni:		Bestuursvergadering
		Ledenraad SOVON
Sept.:	15	Sluitingsdatum kopij
		Nieuwsbrief
		Drentse Vogelaarsdag
Okt.:	1	Nieuwsbrief 2
		Trekteldag
		Bestuursvergadering
Nov.:		Ledenraad SOVON
		Landelijke Dag SOVON
	15	Sluitingsdatum kopij
		Nieuwsbrief
Dec.:	1	Nieuwsbrief 3

Deze nieuwsbrief is mede mogelijk gemaakt door:

provincie Drenthe

JANUARITELLING 2024 SJOERD BOONSTRA

Aantal getelde routes

In januari van dit jaar zijn er 84 routes geteld en dat aantal is vergelijkbaar met de afgelopen jaren. Twee routes zijn om verschillende redenen niet geteld/ afgerond. Voor een viertal routes kon tijdig een andere teller gevonden worden. Erg fijn om te merken dat onze januaritelling zo'n grote groep enthousiaste vogelaars kent.

Tabel 1 Aantal getelde routes per jaar Januaritelling nieuwe stijl 2005 t/m 2023

	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	'17	'18	'19	'20	'21	'22	'23	'24
aantal routes	74	71	67	69	61	74	77	66	55	46	43	38	58	65	64	67	69	81	85	84

Soorten en aantallen (punten en vlakken)

In 2024 zijn er 120 verschillende soorten waargenomen. Sinds de start van deze telreeks zijn er nooit eerder zoveel soorten in een januarimaand geteld. Het vorige hoogste aantal was 113. Dat aantal werd zowel in 2021 en 2023 gehaald. Dit jaar geen nieuwe soorten, maar wel een aantal die de afgelopen jaren niet zijn waargenomen. Zie voor het totaaloverzicht in bijlage 1.

Tabel 2 Aantal nieuwe soorten Januaritelling in 2017 t/m 2024

2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
		-	Gr. Mantelmeeuw	Witkopstaartmees	-	Kl. Canadese gans	-
Baardman	Sneeuwgorst						
Boerenzwaluw				Zwarte zwaan		Grasparkiet	
Grauwe gors				Gele kwikstaart			
Kleine mantelmeeuw							
Mandarijneend							
Raaf							
Russische Kauw							

Maxima en minima (punten en vlakken)

Altijd weer interessant: welke soorten worden meer of welke minder waargenomen. De telling van 2024 levert wat dat betreft een aantal verrassingen. Het betreft gegevens van het totaal van punt en vlak.

Tabel 3 Soorten met een nieuwe maximum aantallen in de periode 2005 t/m 2024 (gehele reeks), resp. de periode 2020 t/m 2024 (laatste 5 jaar)

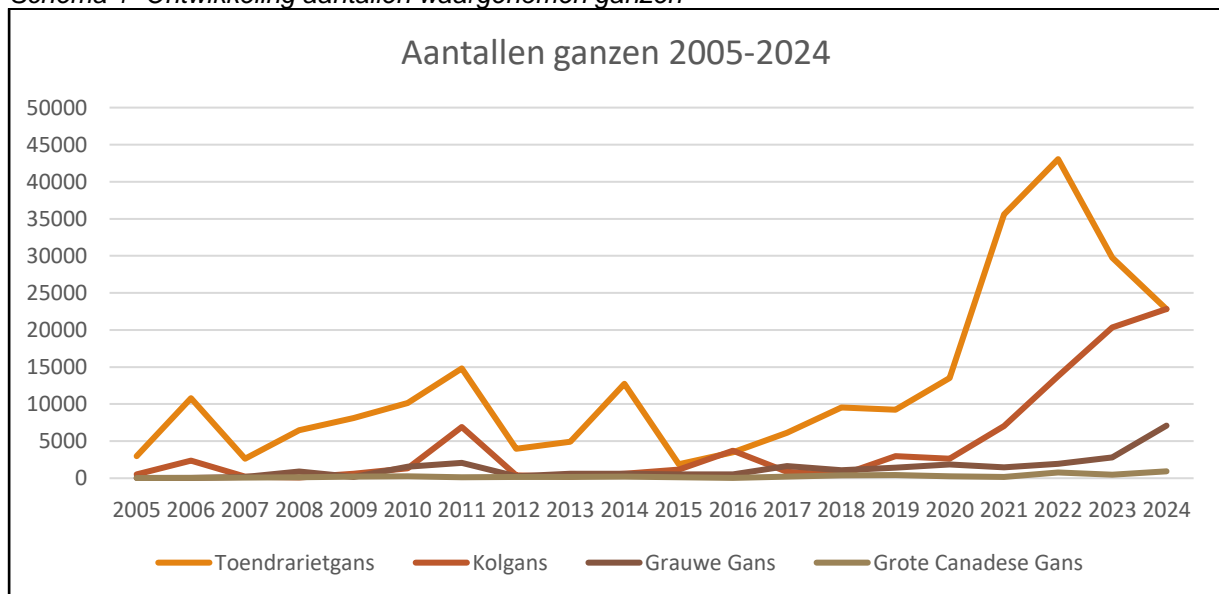
	Maximumaantal 2005 t/m 2024	Maximumaantal 2020 t/m 2024
-	-	-
Dodaars	-	3 (2021)
Kleine zilverreiger	-	2
Grote zilverreiger	209	175 (2023)
Blauwe reiger	218	215 (2023)

Ooievaar	-	-	31	14 (2023)
Kleine zwaan	-	-	53	51 (2023)
Kleine rietgans	-	-	22	4 (2022)
Kolgans	22830	20339 (2023)	-	-
Grauwe gans	7100	2816 (2023)	-	-
Grote Canadese gans	932	798 (2022)	-	-
Kleine Canadese gans	12	2 (2023)	-	-
Brandgans	3069	1648 (2016)	-	-
Nijlgans	566	558 (2022)		
Muskuseend	-	-	1	-
Slobeend	109	107 (2022)	-	-
Brilduiker	4	1 (2020)	-	-
Blauwe kiekendief	41	33 (2023)	-	-
Sperwer	-	-	22	18 (2022)
Torenavalk	-	-	76	69 (2021)
Fazant			75	51 (2023)
Waterral			2	1 (2023)
Kraanvogel			12	5 (2023)
Kievit	2219	1969 (2007)	-	-
Watersnip	-	-	36	31 (2022)
Stormmeeuw	-	-	1767	1351 (2022)
Kleine mantelmeeuw	-	-	3	1 (2022)
Holenduif	1008	864 (2020)	-	-
Turkse tortel	-	-	62	53 (2022)
Ransuil	19	14 (2023)	-	-
Middelste bonte specht	4	3 (2023)	-	-
Veldleeuwerik	1078	520 (2022)	-	-
Graspieper	217	201 (2006)	-	-
Waterpieper	-	-	16	7 (2023)
Roodborst	199	182 (2020)	-	-
Roodborsttapuit	-	-	4	3 (2023)
Merel	748	705 (2006)	-	-
Koperwiek	663	499 (2022)	-	-

Grote lijster	28	22 (2007)		
Staartmees	-	-	163	123 (2020)
Pimpelmees	898	851 (2023)	-	-
Koolmees	1262	1126 (2023)	-	-
Ekster	218	184 (2006)	-	-
Roek	3627	2379 (2023)	-	-
Raaf	14	13 (2023)	-	-
Spreeuw	15240	6357 (2022)	-	-
Barmsijs	-	-	57	20 (2020)
Grote barsijs	155	109 (2018)	-	-
Kruisbek	-	-	121	77 (2022)
Rietgors	57	50 (2017)	-	-

Wat opvalt is dat het overgrote deel van de nieuwe hoogste aantallen die van de hele telreeks overtreffen. Dit betreft m.n. soorten uit de groepen reigers, ganzen, eenden, lijster- en kraaiachtigen. Daarbij gaat het in een aantal gevallen om significant grote groepen van vogels. Uitschieters zijn de grauwe gans en de spreeuw, beiden met ongeveer 2,5 maal zoveel vogels als ooit eerder geteld. Waar een aantal vogelaars slechts kleine aantallen vogels telden, waren er anderen die met hoge aantallen te maken kregen. Van alle getelde vogels waren er meer dan helft ganzen. Samen met de spreeuwen zijn dat zo'n 75.000 van de ruim 110.000 getelde vogels. Een route met telpunten in een meer besloten landschap én in relatie tot minder goede telomstandigheden leverde dan inderdaad niet veel op. De nieuwe hoge aantallen over de afgelopen 5 jaar vallen daarbij helemaal weg. Daarbij gaat het om enkele tientallen of hooguit enkele honderden vogels met als enige uitzondering de stormmeeuw.

Schema 1 Ontwikkeling aantallen waargenomen ganzen

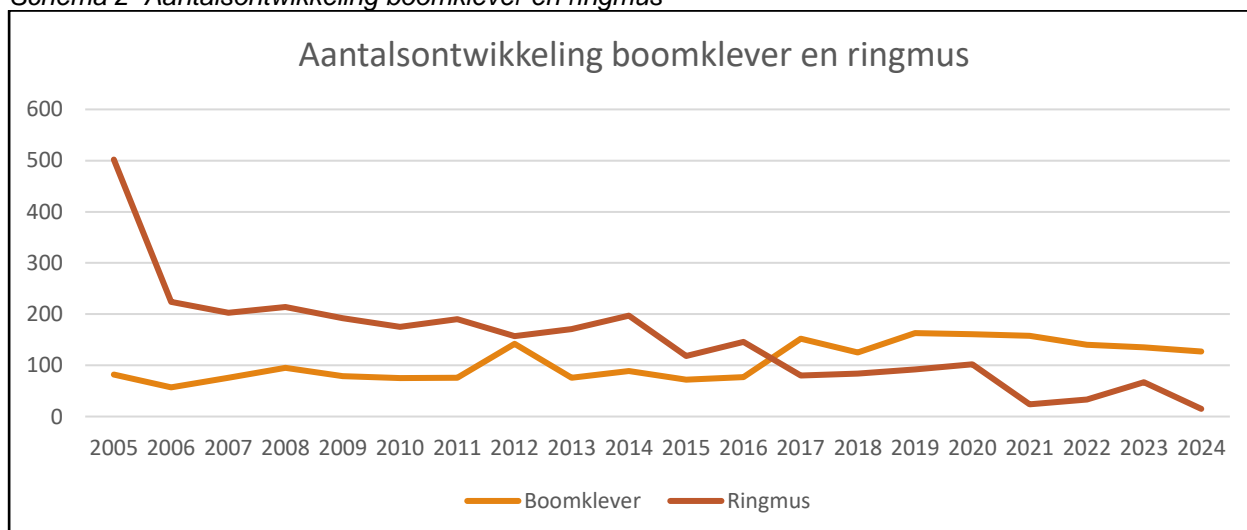
Vervolgens dan nu het overzicht met de minima. Daarbij gaat het ook weer over het totaal aantal waarnemingen bij zowel de punt- als vlaktellingen.

Tabel 4 Soorten met een nieuwe minimumaantallen in de periode 2005 t/m 2022 (gehele reeks), resp. de periode 2019 t/m 2023 (laatste 5 jaar)

	Minimumaantal 2005 t/m 2023	Minimumaantal 2019 t/m 2023
Park- of soepgans	126	138 (2020)
Nijlgans	191	267 (2020)
Houtduif	1276	1335 (2020)
Boomklever	127	135 (2023)
Ringmus	15	24 (2021)
Appelvink	4	5 (2020)

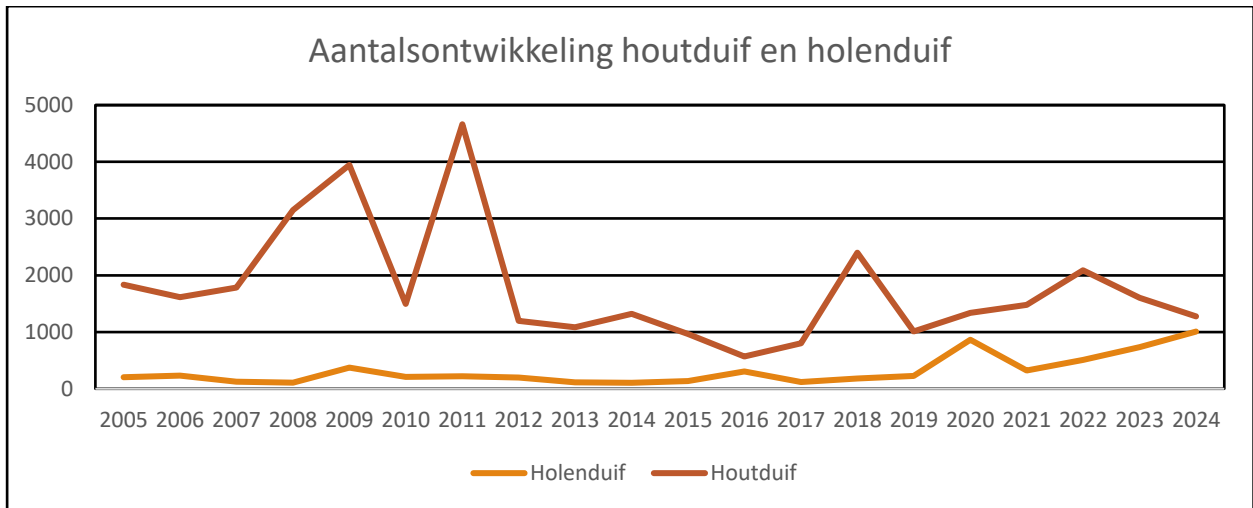
Een wel heel korte lijst met slechts 5 soorten die over de laatste 5 jaar de laagste aantallen lieten zien. Opvallend is dat de boomklever voor het tweede jaar op rij op een laagterecord uitkomt. De opmars in de afgelopen decennia is blijkbaar nu toch wel gestopt. Voor de ringmus geldt een nog triester scenario. De laatste 5 jaren zijn alleen maar lage aantallen geteld van deze soort.

Schema 2 Aantalsontwikkeling boomklever en ringmus

Een derde soort die het slechter doet is de houtduif. In tegenstelling tot de holenduif en Turkse tortel die een stijgende lijn laten zien, neemt het aantal houtduiven af.

Schema 3 Aantalsontwikkeling houtduif en holenduif

Bijzondere waarnemingen

De kleine zilverreiger is weer eens waargenomen in januari. Dat was voor het eerst sinds 2015. In de omgeving van Schoonebeek telde Gerhard Habers op 2 telpunten telkens 1 exemplaar.

De kleine zwaan werd op 3 plekken waargenomen. Alle waarnemingen komen uit het oosten van de provincie. Leo Wortelboer was de gelukkige met de grootste groep dit jaar (30).

De kleine Canadese gans is voor het tweede opeenvolgende jaar waargenomen. Jeroen Niezen telde zowel tijdens de punt- als vlaktelling een groepje van 6 van deze soort.

De muskuseend, een gedomesticeerde eendensoort, werd voor de derde keer waargenomen. Deze keer in de omgeving van 't Haantje door Erik Bloeming.

Brilduikers werden dit jaar ook weer eens gezien. In de omgeving van Borger telde Bertus Bats er vier.

Bij Exloo zag Stefan Handgraaf een zearend, de derde keer .dat deze soort werd waargenomen.

De laatste jaren worden er telkens enkele bruine kiekendieven waargenomen. Deze keer twee vogels op de route Roderwolde door Jeroen Niezen. Na 2005 en 2006 werd deze vogel niet meer gespot tot 2019. In de jaren daarna (behalve 2020) vertrokken enkele vogels niet naar Afrika om in Drenthe te blijven.

Voor het tweede jaar op rij werden er dit jaar waterrallen waargenomen tijdens de januaritelling. Erik Bloeming telde er eentje op de route Valthe en eentje in Barger-Oosterveld.

Vanaf 2018 worden er jaarlijks ransuilen waargenomen in oplopende aantallen. Dit jaar 19 vogels. Bij Balloo telde Harm Schadenberg een groep van 8 en Eelke Schoppers bij Tynaarlo een groep van 11.

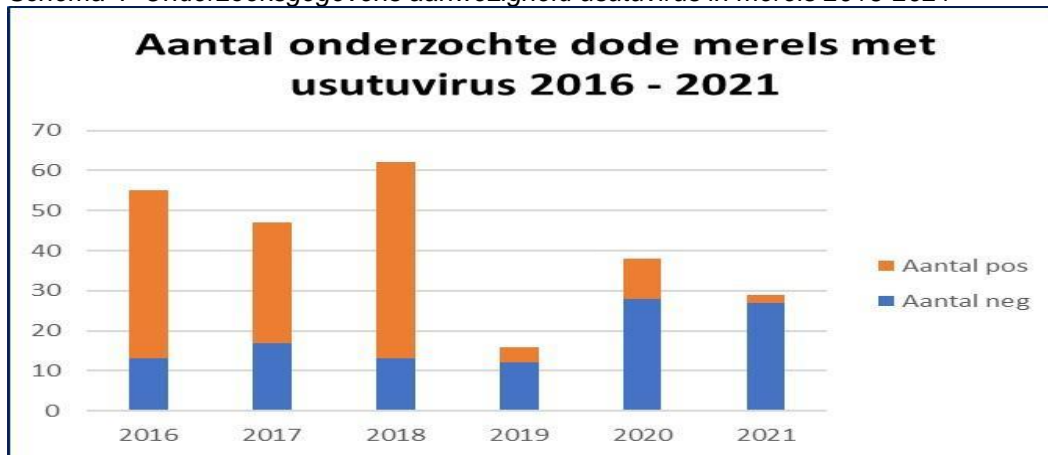
Bert Dijkstra had wel een heel bijzondere waarneming. Bij Taarlo stuitte hij tijdens de januaritelling bij een aardappelbult enkele groepjes met totaal 23 boomleeuweriken.

Hoe gaat het met de merel?

Een aantal jaren geleden (vanaf 2016) werd er door het usutu-virus een ware slachting aangericht onder m.n. de merel. Maar ook de zanglijster heeft te lijden gehad van deze virus. Nu het virus op zijn retour is, is het ook interessant om eens te kijken of in de trend ook te zien is dat de merelstand zich hersteld heeft.

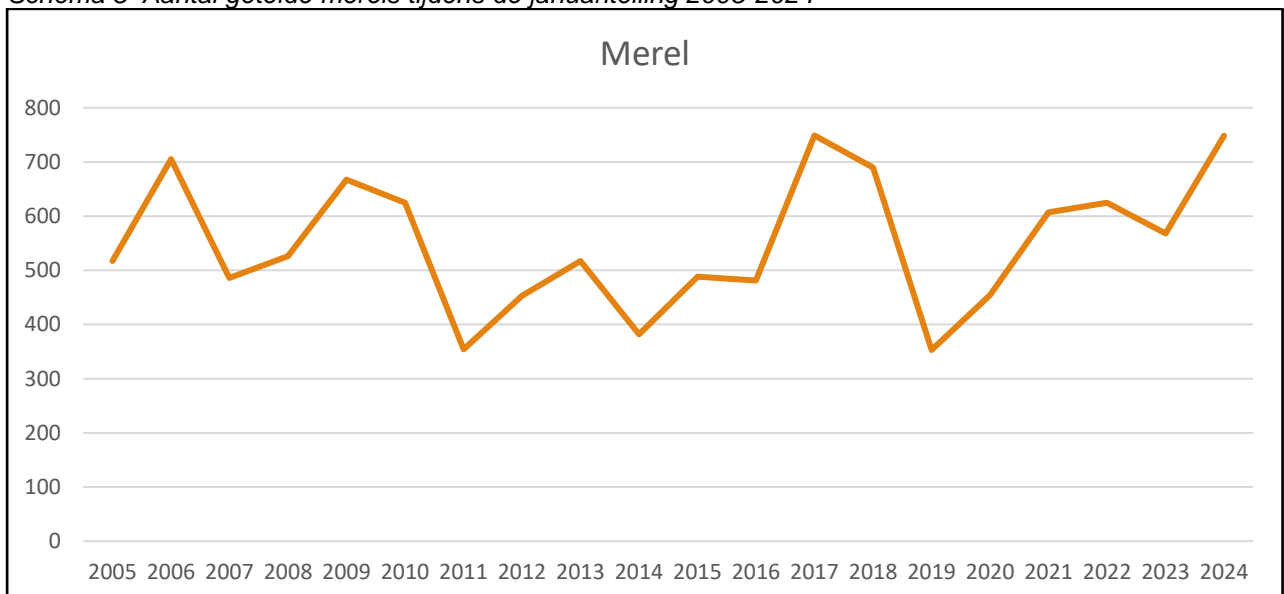
Schema 4 Onderzoeksgegevens aanwezigheid usutuvirus in merels 2016-2021

Zowel rond 2011 als vanaf 2016 werden lijsterachtigen als merel en zanglijster getroffen door het usutuvirus. Maar het usutuvirus is niet de enige oorzaak van de huidige sterfte onder de merels. Ook vogelmalaria en parasieten spelen momenteel een rol bij de merelsterfte. Het virus wordt overgebracht door muggen en vooral langdurig warm weer verhoogt de risico's dat merels hiervan het slachtoffer worden. Uit onderzoek is gebleken dat van alle dode merels in de periode 2016-2018 er zo'n driekwart besmet waren met dit virus. Merels stierven in die periode in groten getale en de merelstand nam daardoor drastisch af.

In de afgelopen jaren is het virus nog wel aanwezig, maar minder heftig. Mogelijk speelt ook opgebouwde immuniteit hierbij een rol. De merelstand kan zich dus herstellen. De vraag is dan of dit ook terug te zien is in het aantal getelde merels tijdens de januaritelling.

Schema 5 Aantal getelde merels tijdens de januaritelling 2005-2024

In schema 5 is de trend weergegeven over de afgelopen 20 jaar. Daarin zijn meerdere dips te zien: twee kleine in 2007 en 2014 en twee grote in 2011 en 2019. De heetste zomers in de afgelopen decennia waren o.a. in 2010 en 2015. En ook 2018 kende een hete julimaand. Het usutuvirus greep juist in de hete periodes om zich heen met dramatische gevolgen voor m.n. merels en zanglijsters. Maar ook mussen en spreeuwen werden daar het slachtoffer van. Zie daar het verband tussen weer, virus en merelstand.

Vacante routes

Hoewel de spoeling dun is, zijn er toch nog wel wat routes vacant of over te nemen. Mocht je belangstelling hebben voor een of meerdere van deze routes laat het dan even weten. Ook graag even contact als je eens een andere route zou willen doen of mogelijk gaat stoppen. Er zijn mensen die graag een andere route zoeken of erbij zouden willen doen.

Routes die overgenomen kunnen worden:

atlasblok	route	naam
12-55	1181	Grolloo
17-33	1202	Wijster

Deze twee routes heb ik dit jaar zelf geteld, maar sta deze met plezier af. Dan kan ik invallen waar dat nodig is of ik pak een andere vacante route op.

Vacante routes:

16-17	1316	Doldersummerveld
16-27	1185	Vledder
16-28	-	Diever
16-38	1186	Wittelte

17-22	1364	Beilervaart
17-34	-	Mantinge
17-48	-	Emmen

Wat zou het fijn zijn om het Reestdal eens te onderzoeken. Grote stukken tussen Meppel en Zuidwolde laten al jaren een witte vlek zien.

Sjoerd Boonstra
Coördinator Januaritelling
Februari 2024

ZELDZAME BROEDVOGELS EN KOLONIEVOGELS IN DRENTHE IN 2023

AREND J. VAN DIJK EN BERT DIJKSTRA

In 2023 zijn van 45 landelijk zeldzame soorten en 12 kolonievogels territoria of nesten vastgesteld. Bij 41% van de zeldzame soorten is er toename zoals bij Draaihals, Grauwe Klauwier en IJsvogel, bij 37% afname onder andere Geoorde Fuut en Nachtzwaluw en bij 22% blijft de stand ongeveer gelijk, zoals Paapje, Raaf en Roodhalsfuut. Bij kolonievogels zwaaide afname de scepter, alleen de Roek nam toe en de Aalscholverstand bleef ongeveer gelijk. Bijzonder in 2023 waren de meldingen van territoria van Brilduiker, Cetti's Zanger, Graszanger, Grote Kruisbek, Kwak, Lepelaar, Noordse Nachtegaal en Woudaap.

Alle waarnemers worden bedankt voor hun inzet en het doorgeven van hun resultaten.

Inventarisatie en resultaten

De meeste grote en belangrijke (natuur)gebieden zijn geheel of gedeeltelijk geïnventariseerd volgens het broedvogel monitoring project (BMP). Van noord naar zuid zijn dat De Onlanden (Wijnhold *et al.* 2024), Eener- en Tempelstukken (Jan Lok), Fochteloërveen (inclusief delen in Friesland, Herman Feenstra e.a.), Drentse Aa-gebied (coördinatie Sjoerd Boonstra en Bert Dijkstra, KNNV VWG Assen), Diependal-Hijkerveld en Witterveld (Wessel Spoelder, Rinus Dillerop), Drents-Friese Wold, Holtingerveld en delen ZW-Drenthe (coördinatie Arend van Dijk, Vogelwacht Uffelte e.o.), Dwingelderveld (Kleine 2024) en Bargerveen (telgroep, coördinatie Paul Gelderloos). Aantallen in deze gebieden zijn voor veel soorten bepalend bepalen voor de trend in Drenthe. Belangrijke bijdragen zijn er van soortspecialisten of telgroepen die (grote delen van) Drenthe afzoeken op één of enkele soorten of dat coördineren, zoals de Kraanvogel, Kerkuil, Oehoe, Raaf, Rode Wouw, Slechtvalk en Steenuil. Losse meldingen van territoria

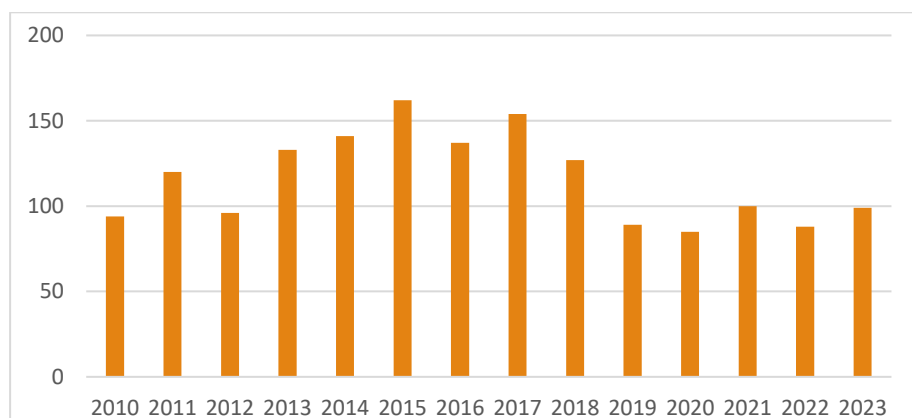
en broedgevallen via nestkaarten en liveatlas van Sovon en van waarneming.nl zijn toegevoegd. Broedgevallen moeten voldoen aan de Sovon-criteria voor broedzekerheid.

De volledigheid van de gegevens verschilt per vogelsoort, samenhangend met dekking van potentiële broedhabitats en met kennis en ervaring van waarnemers. Grote minder volledig geïnventariseerde gebieden liggen vooral in de Veenkoloniën, in delen van de Hondsrug en in de streek tussen Meppel, Hoogeveen en Coevorden.

Van de meeste soorten wordt het voorkomen in 2023 toegelicht.

Aalscholver (99 paren)

De Aalscholver handhaaft zich de laatste vijf jaar op een vrij stabiel niveau van 80 tot 100 broedparen. Ten opzichte van 2022 steeg het aantal licht, veroorzaakt door een toename in het Friesche Veen (Paterswolde) van 51 naar 60 nesten. Daarnaast waren het Veenmuseum Berkerode (22) en Bargerveen-Meerstalblok midden (17) de enige andere kolonies in onze provincie.

Tabel 1. Overzicht van in Drenthe in 2023 geregistreerde territoria en broedgevallen van landelijk zeldzame broedvogelsoorten en kolonievogels (onder). Het zijn voorlopige gegevens. Ter vergelijking zijn aantallen van 2021-22 opgenomen.

	2021	2022	2023		2021	2022	2023
Baardman	87	108	97	Kwartelkoning	17	10	1
Brandgans	101	90	90	Mandarijneend	5	5	2
Brilduiker	0	0	1	Middelste Bonte Specht	66	87	97
Bruine Kiekendief	12	11	10	Muskuseend	2	5	2
Casarca	1	0	0	Nachtzwaluw	315	322	276
Cetti's Zanger	0	0	2	Noordse Nachtegaal	0	0	1
Draaihals	94	109	122	Oehoe	5	7	8
Dwerguil	0	1	0	Ooievaar	230	180	238
Engelse Kwikstaart	1	0	0	Paapje	151	175	176
Geoorde Fuut	72	91	45	Pijlstaart	0	1	0
Grauwe Klauwier	532	578	610	Porseleinhoen	40	28	20
Grote Canadese Gans	191	189	191	Raaf	27	30	33
Grote Gele Kwikstaart	2	3	2	Rode Wouw	3	5	3
Grote Karekiet	4	5	3	Roerdomp	44	55	52
Grote Kruisbek	0	0	2	Roodhalsfuut	11	12	12
Halsbandparkiet	2	4	4	Rouwkwikstaart	2	1	1
IJsvogel	6	16	31	Slechtvalk	14	10	7

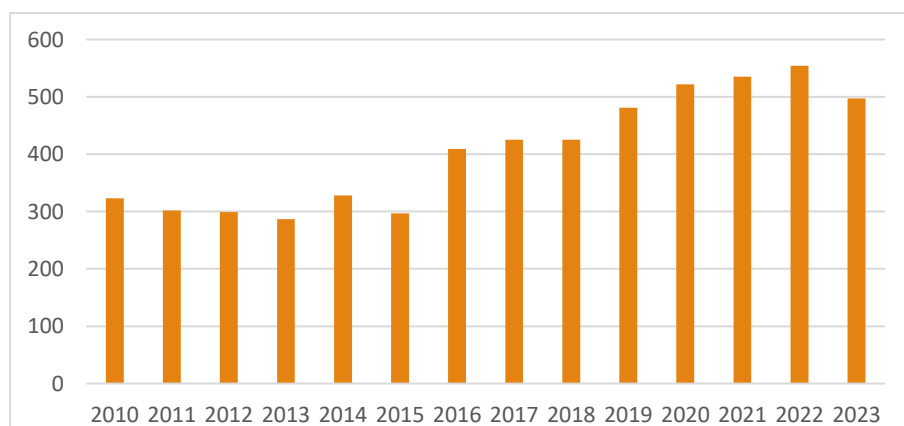
Kerkuil	250	50	122	Smient	0	1	0
Klein Waterhoen	0	3	0	Steenuil	144	116	140
Kleine Canadese Gans	1	0	0	Steltkluit	6	17	27
Kleine Plevier	87	86	96	Tapuit	41	31	25
Kleinst Waterhoen	2	0	0	Wilde Zwaan	2	2	4
Kluit	2	11	5	Witoogend	1	1	1
Kolgans	0	4	2	Witwangstern	3	11	10
Kortsnavelboomkruiper	1	1	0	Woudaap	0	0	2
Kraanvogel	31	32	38	Zeearend	1	2	2
Krekelzanger	1	0	0	Zomertortel	60	68	74
Kwak	0	0	1				
Aalscholver	100	88	99	Oeverzwaluw	976	1201	1174
Blauwe Reiger	535	554	497	Roek	9402	10103	10423
Huiszwaluw	1725	2237	1885	Stormmeeuw	1	0	0
Kleine Mantelmeeuw	1	0	1	Visdief	137	152	109
Kokmeeuw	2289	1952	1333	Zwartkopmeeuw	1	1	1
Lepelaar	0	2	8	Zwarte Stern	0	0	1

Baardman

Het aantal Baardmannen kwam dit jaar iets lager uit dan in 2022 (97 versus 108), maar het blijven onvoorstelbaar hoge totalen voor Drenthe. De massa zat in de Onlanden (91) en verder waren er vestigingen in Diependal (4) en in het gebied van Lofar Exloo (2).

Blauwe reiger (497 paren)

Ondanks een zacht verlopen winter werd de positieve trend van de voorgaande jaren niet doorgezet. In 14 kolonies nam de stand iets toe of bleven de aantallen stabiel. In twaalf kolonies namen de aantallen juist af of verdwenen de reigers helemaal. Met name ten zuiden van Hoogeveen hebben de Blauwe reigers het zwaar te verduren gehad. Zowel bij Alteveer (Kremersdijkje, 8 paar in 2022) als bij Hollandsche Veld (Kerkhoflaan, 21 paar in 2022) bleken kolonies te zijn verdwenen na boskap/dunning in de kolonies. Een gevoelige afname werd vastgesteld bij De Braak (Paterswolde) met een terugval van 19 paren ten opzichte van 2022. De grootste kolonie van Drenthe in Emmerdennen groeide iets en bereikte een (voorlopig) hoogtepunt van 123 paren. De kolonie bij het Kyllotsbos in Smilde werd in 2023 niet geteld, hiervoor zoeken we nog een teller.

Brilduiker

In Boswachterij Smilde werd van 9 mei tot 11 juni op zeventien datums een paar, man of vrouw Brilduiker waargenomen. Eind mei werd er gebaltst. In dit gebied zaten de laatste jaren vaker Brilduikers die soms

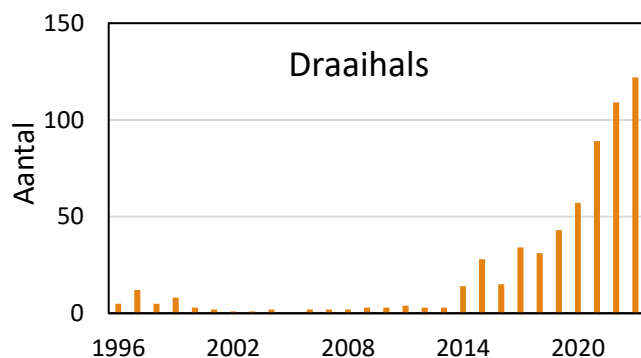
tot in juni werden gezien. Eerder gevallen in Drenthe komen uit 2013 toen een paar met 3 pulli in Diependal zat en tevens een territoriaal paar in Scharreveld Westerbork e.o..

Cetti's Zanger

In juni 2023 werd langs de Reest tegen Meppel aan een Cetti's Zanger met pas uitgevlogen jongen waargenomen. Verder werd bij Wijster meermalen de zang gehoord. Voor zover we weten hebben Cetti's zangers zich nog niet vast in Drenthe gevestigd. De eerste broedmeldingen uit Drenthe stammen uit 2018-19 1-2 in de Geeserstream en in 2020 één bij Meppel.

Draaihals

Had tien jaar geleden iemand gezegd dat er in 2023 meer dan honderd Draaihalzen in Drenthe een territorium zouden hebben, dan zou die voor gek zijn verklaard. Toch is dat wel het geval. Dit jaar werden 122 territoria vastgesteld en tien jaar geleden waren dat er slechts drie! In de vaste en jaarlijks onderzochte kerngebieden kwamen de totalen in 2023 vrijwel overeen met die van 2022. Het lijkt er op dat de geschikte plekken hier bezet zijn. In het Drents-Friese Wold werden op 47 locaties territoria, bezette nesten of uitgevlogen jongen vastgesteld. In het Holtingerveld ging het om 26 territoria en Dwingelderveld om 23. Ook in andere goed tot vrij goed geïnventariseerde gebieden werden Draaihalzen gevonden: Drentse Aa, vooral Balloërveld 7, Bargerveen 4, Fochteloërveen 2, Hijkerveld 1. Dit jaar zijn grote delen van de bos-heidegebieden van Hooghalen, Grolloo en Schoonloo geïnventariseerd en kwamen 7 Draaihalzen boven water. In de afgelopen jaren bleef het hier meestal bij enkele toevallige meldingen. Hetzelfde gaat op voor Boswachterij Ruinen met dit jaar 2 territoria. In boswachterijen waar afgelopen jaren Draaihalzen werden vastgesteld bleef het dit jaar bij een enkele of geen melding, zoals in Gieten-Borger, Odoorn, Valthe en Bankenbosch. Het beeld is dus niet compleet en met voorzichtig bijgeschatte aantallen voor niet volledig geïnventariseerde gebieden zal het totaal boven de 135 uit kunnen komen.

Dwerguil

Na de vondst van een dode Dwerguil in 2022 bij Dwingeloo werd daar dit jaar opnieuw en eenmalig de roep gehoord (onbevestigde waarneming).

Geoorde Fuut

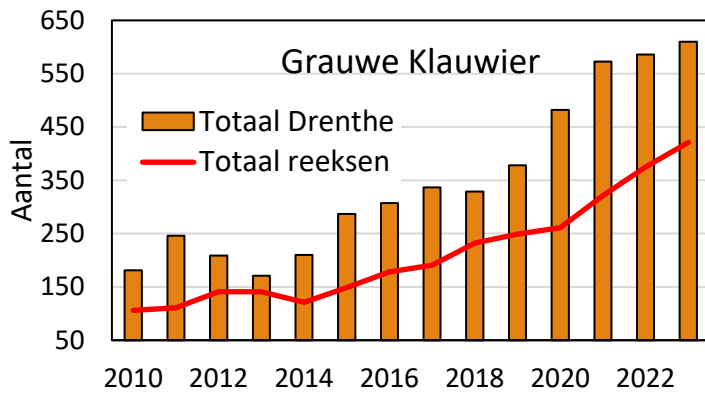
De Geoorde Fuut had een mager jaar in Drenthe. Het totaal komt uit 45, ongeveer de helft van het aantal van vorig jaar. Het aantalsverloop verschilt per gebied. In het Dwingelderveld bleef het aantal ongeveer gelijk, 12 in 2023 en 11 in 2022, in het Fochteloërveen was er toename van 0 naar 7, maar in de meeste andere gebieden sloeg afname de klok: Bargerveen 7 en vorig jaar 29, Onlanden 8 en 27 en Tussenwater Hunzedal 5 en 15. In 2023 werden verder nog Geoorde Futen gemeld in Lofar Exloo 3, Halkenbroek, Scharreveld en Diependal.

Graszanger

Op 10 en 21 juli werd in de Elperstream een zingende Graszanger waargenomen. Graszangers zijn zeldzame broedvogels in Drenthe. Vroegere meldingen komen uit 1996 Fochteloërveen, 2003 en 2019 Bargerveen en 2005 Dwingelderveld.

Grauwe Klauwier

De negendoder heeft er in 2023 weer een schepje boven op gedaan met totaal 610 gemelde territoria, dat waren er vorig jaar 586. Hoogste aantallen werden gevonden in het Drents-Friese Wold 106, Bargerveen 90, Dwingelderveld 65, Drentse Aa 48, Holtingerveld 41, Eener- en Tempelstukken Norg 26, Kerkhorsten-Westerstream Oosterhesselen 18 en Fochteloërveen 13. De Grauwe Klauwier broedt thans wijd verbreid in Drenthe en er is haast geen natuurgebied meer zonder Grauwe Klauwieren.

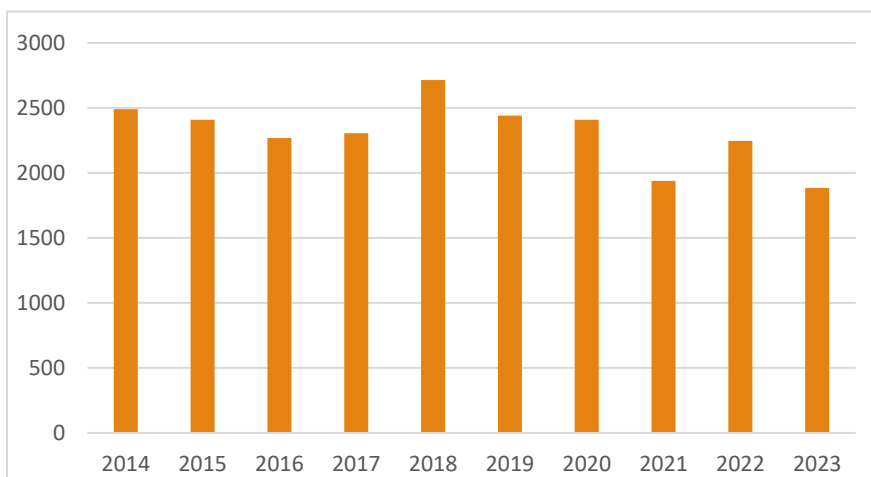

Grote Kruisbek

Op basis van territoriale waarnemingen en paren tussen 20 januari en 11 februari 2023 konden twee territoria in Boswachterij Smilde aan het papier worden toevertrouwd. Vorige broedmeldingen komen uit 1996, 1997, 2004, 2014 (7 paren) 2018 en 2019.

Huiszwaluw (1885 paren)

In 2023 werden nagenoeg dezelfde kolonies geteld als in 2022, maar de aantallen pakten duidelijk lager uit (1885, tegenover 2247 in 2022). Het blijft altijd gissen naar oorzaken, maar de droge periode van halverwege mei tot eind juni heeft zeker een negatief effect gehad op de mogelijkheden om nesten te metselen.

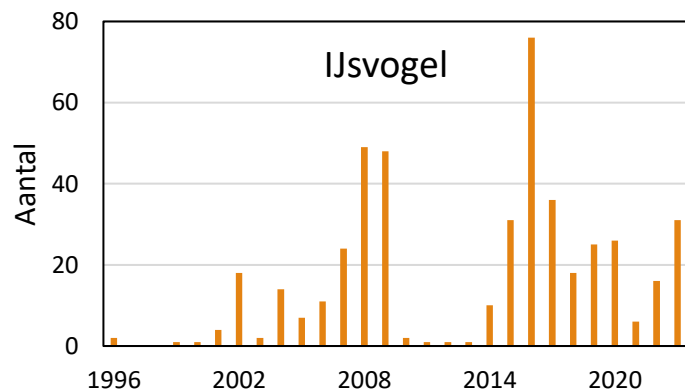

Huiszwaluwen op zoek naar nestmateriaal in droogvallende plas, Drouwen 15 juni 2023 (Bert Dijkstra)

IJsvogel

Nadat de IJsvogels in 2021 door een late winterinval een behoorlijke tik kregen, krabbelen ze weer een beetje uit het dal. Er werden 31 broedgevallen vastgesteld. Het beeld is zeker niet volledig.

Drenthe kent weliswaar veel grote BMP-gebieden die jaarlijks geteld worden, maar vaak hebben die weinig tot geen ijsvogelhabitat. Kijkende naar de voorkeurslocaties zou er veel meer gericht telwerk plaats plaats moeten vinden in potentiële habitats met zandplassen, kanalen, beken etc.. De eerste prioriteit ligt daarbij op de regio ongeveer ten zuiden en oosten van de lijn Assen-Hoogeveen-Meppel.

Kleine mantelmeeuw (1 paar)

Net ten zuidwesten van het Leekstermeer is een territorium van de Kleine mantelmeeuw aangetroffen, of er is gebroed is twijfelachtig. Er worden al enkele jaren geen broedgevallen meer op daken vastgesteld. Is dit verleden tijd, of worden ze toch over het hoofd gezien?

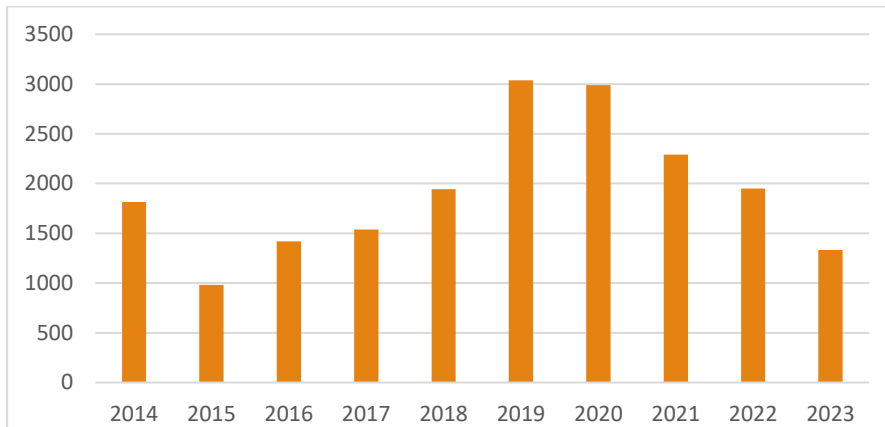
Kluut

Broedende Kluten zaten dit jaar in Tusschenwater Hunzedal met 4 paren (vorig jaar 11) en in de Onlanden met 1 paar.

Kokmeeuw (1333 paren)

Na een absoluut dieptepunt in 2015 klom de Kokmeeuw langzaam weer uit het dal. Deze opleving werd vooral veroorzaakt door een sterke toename in De Onlanden. In dit laatstgenoemde gebied gaat het inmiddels snel bergafwaarts. Van ruim 2500 paar in 2020 zakten de aantallen in tot iets meer dan 800 in 2023. De nieuwe kolonie in het Tusschenwater, gevestigd in 2019, handhaaft zich daarentegen goed met jaarlijks 200-230 paren. In het Fochteloërveen lijkt sprake van een lichte opleving. Nadat de vogels daar in 2018 nagenoeg waren verdween, nam het aantal paren weer geleidelijk toe tot 260 broedparen in

2023. In een ander hoogveen gebied daarentegen, het Bargerveen, daalde de stand van 432 naar 10! Voor de rest van de hoogveen- en natte heidegebieden ziet het er somber uit en is de Kokmeeuw nagenoeg verdwenen. Alleen op het Doldersummerveld (16) en Dwingelderveld (19) bevonden zich nog kleine kolonies. In Noord-Nederland werden in 2023 veel kolonies getroffen door de vogelgriep. Zo werden er in de Onlanden tot en met 8 mei 950 dode vogels geraapt (Wijnhold *et al.* 2024). Ook de kolonie in het Tusschenwater dunde als gevolg van deze griep in de loop van het broedseizoen sterk uit, hoeveel vogels daar gesneuveld zijn is niet exact bekend.

Kraanvogel

Voor de Kraanvogel staat 2023 te boek als een goed jaar in Drenthe. Er zaten 38 paren en er kwamen 21 jongen groot. De paren zaten in Fochteloërveen 10, Dwingelderveld 7, Drents-Friese Wold 7, Bargerveen 3, omgeving Hooghalen-Grolloo-Elp (3), omgeving Norg 2, Hijkerveld, Leggelderveld, Scharreveld, Mantingerveld en Holtingerveld.

Kwak

In de Onlanden is op 18 mei een roepende Kwak gehoord en op 3 juni bezocht een Kwak een waarschijnlijke nestplaats. Dit is het eerste territoriale geval in Drenthe. Wel is er een eerdere waarneming van een roepende Kwak in de Onlanden op 22 juni 2016.

Kwartelkoning, Klein Waterhoen en Kleinst Waterhoen

Waarschijnlijk door de droogte ingaande eind mei-juni bleven waarnemingen van deze ralachtigen vrijwel uit. Er werd slechts één roepende Kwartelkoning langs de Drentse Aa gemeld.

Lepelaar (8 paren)

In het Tusschenwater bij De Groeve werden acht paar Lepelaars aangetroffen. Het exacte broedsucces kon niet vast worden gesteld, maar er zijn zeker jongen vliegvlug geworden. De lepelaars maakten hun nesten in wilgenstruiken die geheel in het water liggen.

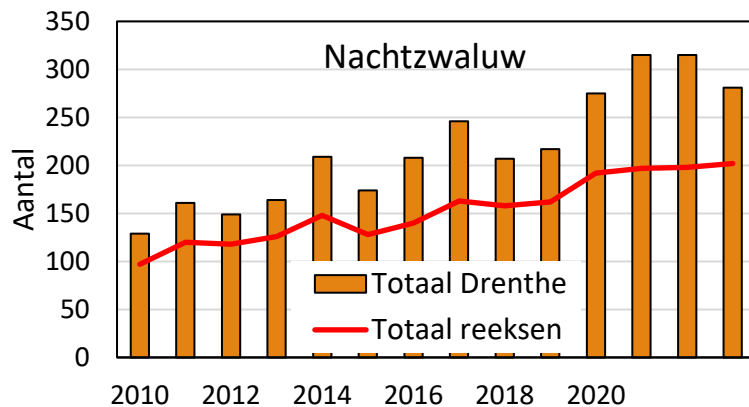
Middelste Bonte Specht

De uitbreiding van de Middelste Bonte Specht in Drenthe is na een langzame start nu haast niet meer bij te houden. Ze duiken inmiddels overal op waar oude eiken of andere oude loofbomen met liefst wat dood hout staan. Het totaal aantal meldingen in 2023 komt op 97, wat een minimum is, want tal van plekken zijn niet (volledig) onderzocht. In grote vaste telgebieden in ZW-Drenthe met o.a. Drents-Friese Wold, Dwingelderveld, Holtingerveld (230 km²) liep de stand na vestiging in 2015 op van 2-6 paren in 2016-2019, naar 15-40 in 2020-2022 en 47-50 in 2023.

Nachtzwaluw

Na enorme groei sinds het begin van de 21^e eeuw lijkt er nu stabilisatie op te treden. In 2000 kwam het aantal meldingen uit op 41, tien jaar later 129 en weer tien jaar later op 275. In 2021-2022 werd het hoogste aantal van 315 gemeld en dit jaar bleef het steken op 281. Het gaat hierbij om een mix van volledige en onvolledige inventarisaties, maar geeft een redelijke indicatie. In enkele jaarlijks volledig getelde grote gebieden (Balloërveld, ZW-Drenthe, Dwingelderveld, Bargerveen) kwam het totaal zowel

in 2022 als 2023 uit op 218 zingende Nachtzwaluwen. Elders in Drenthe zijn Nachtzwaluwen vrijwel in elk bos- en natuurgebied gehoord.

Noordse Nachtegaal

Dit jaar werden we in mei-juni verblijd met een zingende Noordse Nachtegaal in het gebied van de Drentse Aa bij Tynaarlo. Er werden zelfs waarnemingen gedaan van ouders die een nest bezochten.

Oehoe

In 2023 werden acht paren gelokaliseerd, drie in het midden van Drenthe, drie in het zuidwesten en twee in het zuidoosten. In zeven gevallen ging het om nesten met jongen. Hoe groot ze ook zijn, ze worden geregeld over het hoofd gezien of bij verrassing vastgesteld. Goede kans dat ze op meer plekken zitten dan we weten.

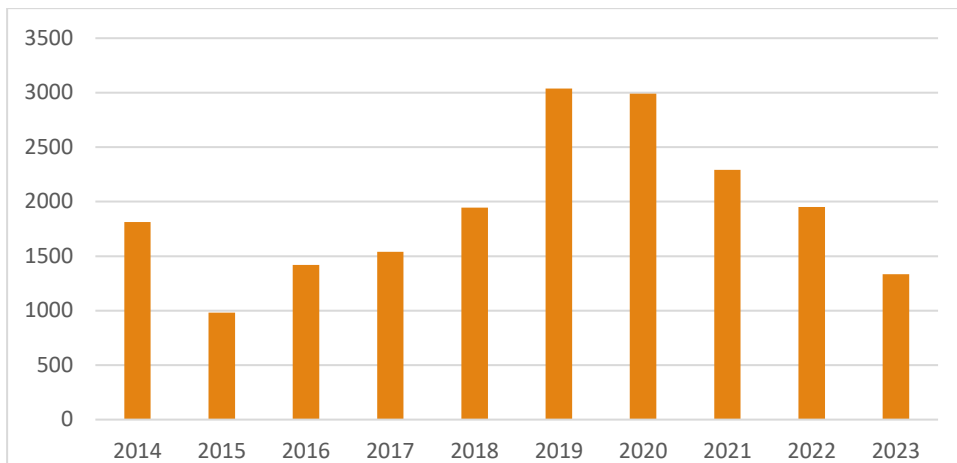
Oeverzwaluw (1333 paren)

Na een kortstondige opleving in 2019-2020 gaat het momenteel en stuk minder goed met de Oeverzwaluw en gaan de aantallen richting het dieptepunt van 2015. In totaal werden 27 kolonies geteld met een gemiddelde koloniegrootte van 43,5 nesten. Kolonies met meer dan 100 nesten waren schaars en te vinden in Meppel in het Industrierrein Oude Vaart (105), Bremerbergweg (245) en Tweelo (100) en daarbuiten bij zandwinplas Oshaar te Echten (144). Bij Papenvoort werd een kolonie ontdekt met 70 nesten in een door een particulier gemaakte wand, deze kolonie bestaat hier mogelijk al enkele jaren.

Nestplaatsen van Oeverzwaluwen in gaten van verticale betonplaten in een lege veevoeropslag in Nieuw Weerdinge (foto Stefan Handgraaf).

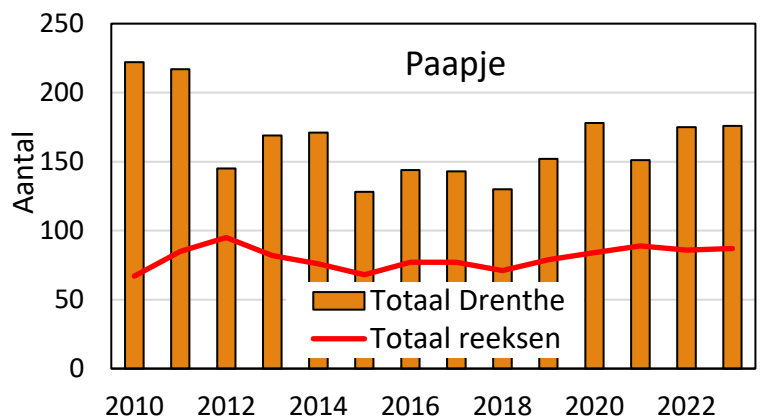

Jonge Oeverzwaluwen in nestopening, Papenvoort, 13 juni 2023 (Bert Dijkstra).

Paapje

In jaarlijks geïnventariseerde grote gebieden werden gemeld: Fochteloërveen 42 territoria (in 2022 41), Drentse Aa 26 (26), Dwingelderveld 26 (24), Drents-Friese Wold 21 (26), Onlanden 18 (17), Holtingerveld 17 (11), Eener & Tempelstukken 8 (11), Bargerveen 8 (6) en Vledder & Wapserveense Aa 4 (4). Buiten deze gebieden zijn in 2023 alleen nog Paapjes vastgesteld in het Hijkerveld 4, Witterveld 2 en Westerstream Oosterhesselen. Het totale aantal geregistreerde Drentse Paapjes komt uit op 176, net zoveel als in 2022. Dit is een minimaantal want het Paapjesrijke Fochteloërveen werd gedeeltelijk geïnventariseerd.

Zingende Paap in het Binnenveld van Taarlo, 14 mei 2023 (Bert Dijkstra).

Porseleinhoen

Het aantal Porseleinhoenen bleef achter in vergelijking met vorig jaar: 20 tegen 28 in 2022. In de Onlanden bleef het aantal met 6 paren gelijk, evenals in het Dwingelderveld 1. Afname was er langs de Drentse Aa 2 (9 in 2022), langs de Vledder & Wapserveense Aa, inclusief Oude Willem 6 (12). In het Bargerveen bleef het beide jaren stil wat porseleintjes betreft. In 2023 waren er verder nog meldingen langs de Geeserstream 3, in het Fochteloërveen en bij het Hijkerveld.

Raaf

Van de Raaf zijn 21 nesten gevonden, waarvan op twaalf nestjongen zijn uitgevlogen. De overige nesten mislukten of het eindresultaat was niet precies bekend. Daarnaast waren er zes gevallen waar indicaties waren voor een nest, zoals alarm en transport van nestmateriaal en ook zes gevallen met frequente waarnemingen van zang, balts of paren. In bijna elk groot bos kun je tegenwoordig wel een paar verwachten. Dit jaar zijn er drie nesten in hoogspanningsmasten geconstateerd.

Rode Wouw

De bekende broedlocaties in De Wijk (3 uitgevlogen jongen) en Wilhelminaoord (2) waren weer bezet. Na lang zoeken werd bij Zuidwolde, net in Overijssel, een nest gevonden, dat kort daarna werd verlaten. Nieuw was de vestiging bij Elim, waar 3 jongen werden grootgebracht. Elders in Drenthe (o.a Drentse Aa e.o.) bleef het bij verdachte waarnemingen.

Roek (10 423 paren)

Na een gestage afname tussen 2002 en 2016 heeft de Roek de weg naar boven weer gevonden. Voor het zevende achtereenvolgende jaar een toename naar een totaal van 10 423 getelde nesten in 2023. Een kwart hiervan broedt in de regio Coevorden. Grote kolonies kunnen over de gehele provincie worden aangetroffen, de grootste was te vinden in Zuidlaren (Laarwoud, zie tabel 1). Over de gehele provincie namen de aantallen toe, alleen bij Nieuw Amsterdam was sprake van een opvallende terugval (van 560 naar 386). Opvallend is het ontbreken van de Roek in grote delen van Noord Drenthe. Na het ineensinken van de populatie in Eelde-Paterswolde rond 2010 is daar amper herstel opgetreden. Vermoedelijk speelt het omzetten van grasland naar moeras (Onlanden) daar een grote rol bij. Lokaal kan een

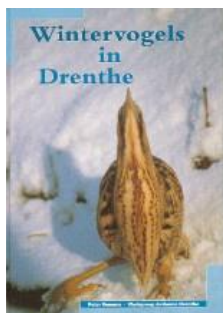
versnippering/verschuiving van kolonies plaats vinden door verstoring. Verstoringen worden niet zelden opzettelijk uitgevoerd in het kader van “Roekenbeheerplannen”. Deze ging bijvoorbeeld in 2023 van start in de Asserwijk Marsdijk. De Roeken verhuisden niet naar de “beheerlocatie” (waar nesten waren opgehangen) in het buitengebied, maar verkasten naar de “overlastlocatie” bij de Beekdalhoeve op grond waarvan het project was gestart. Hier zaten de roeken dicht opeen in bomen waar ze niet verjaagd mochten worden.

Tabel 1. Overzicht van kolonies met >300 nesten

Kolonie	Getelde nesten
Laarwoud Zuidlaren	850
Coevorden, afslag Schoonbeek-Oost	670
Coevorden, Huttenheugte	530
Emmen, Angelso	453
2° Exloërmond, Mondenweg	449
Emmer-Compascuum	408
Koepelkerk, Smilde	388
Beilen, Grote Drift	365
Gasselternijveen, Hunzepark	341
De Brink, Yde	328
Hoogeveen Ziekenhuis/Grittenborg	300

WAT IS DE WERKGROEP AVIFAUNA DRENTHE?

De Stichting **Werkgroep Avifauna Drenthe** is op 28 juni 1977 opgericht met als doel het organiseren en stimuleren van ornithologisch veldonderzoek voor wetenschappelijke doeleinden en ten dienste van vogel- en natuurbescherming, speciaal in de provincie Drenthe. Daarnaast is publicatie van de resultaten van het door de WAD georganiseerde en gestimuleerde onderzoek een belangrijke doelstelling en heeft de WAD de functie van SOVON-districtsraad op zich genomen.

In 1982 heeft de WAD, in samenwerking met de provincie Drenthe, het boek 'Vogels van Drenthe' uitgegeven. Met 'Broedvogels van de provincie Drenthe', in 1996, hebben WAD, SOVON en de provincie Drenthe opnieuw samengewerkt. 'Wintervogels in Drenthe', een boek over vijf jaar wintertellingen in januari (1995-1999), is de nieuwste uitgave van de WAD. Dit boek verscheen eind 2001.

De WAD biedt vogelaars de gelegenheid om in het periodiek 'Drentse Vogels' verslag te doen van hun onderzoek in Drenthe. In de loop van de jaren heeft dit blad bij vogelonderzoekers in binnen en buitenland een uitstekende reputatie opgebouwd. Iedereen die de WAD wil steunen kan dit in de eerste plaats doen door mee te werken aan de diverse vogelonderzoeken. Ook kan iedereen donateur worden voor € 15,00 per jaar (organisaties betalen € 30,00 per jaar). Donateurs ontvangen automatisch 'Drentse Vogels' na uitkomen en betaling van contributie. U kunt zich als donateur aanmelden door overmaking van het verschuldigde bedrag op bankrekening NL.77.INGB.0003870292 t.n.v. Werkgroep Avifauna Drenthe onder vermelding van 'nieuwe donateur'. Graag gehele naam invullen (afkorting wordt niet herkend) en nieuwe donateurs ook graag adresgegevens vermelden.

BESTUURSLEDEN EN COÖRDINATOREN VAN DE

Bestuur:

Ben van Os – Voorzitter

Buitenes 18, 9407 CN Assen (tel.: 0592 – 35 29 04, e-mail: blj.van.os@gmail.com)

secretaris / interne zaken/plv penningmeester

VACATURE

Eelke Schoppers – penningmeester

Vaargeul 167, 9732 JW Groningen (tel.: 06-11204962) (eelke.schoppers@gmail.com)

Hans Olk Doevenkamp 32, 9401 MD Assen (tel.: 0592 – 31 53 63; e-mail: johanc.olk@gmail.com)

Harold Steendam - coördinator midwinter watervogeltelling / fenologie/ganzen- en zwanentelling

Kerspel 10, 9468 GK Annen (tel.: 0592 – 27 38 45, e-mail: harold_steendam@hotmail.com)

Overige projectcoördinatoren / Eindredactie Drentse Vogels:

Willem van Manen – eindredacteur Drentse Vogels e-mail: willemvanmanen@hotmail.com

Bert Dijkstra – eindredacteur Drentse Vogels

Burg. Jollesstraat 11, 9401 LD Assen (tel.: 0592 – 31 02 14; e-mail: bertjantdijkstra@gmail.com)

Sjoerd Boonstra - coördinator Januaritelling

Hoofdstraat 45A, 9491-AD Zeijen ; e-mail : sj.boonstra@gmail.com